

و یا گاه چنان دستخوش تغییر می‌کند که دیگر به عنوان یک تالاب طبیعی، شناخته نمی‌شوند. تالاب‌ها درون خود از تنوع فراوان زیستگاهی برخوردارند و این امر موجب پیچیدگی ساختار و عملکرد آن‌ها می‌شود. تنوع پدید آمده درون و اطراف تالاب‌ها، پذیرای انواع حیات گیاهی و جانوری شده است. تنوع زیستگاهی موجب تنوع زیستی می‌شود و از این دید تالاب‌ها طیفی متنوع از انواع زیستگاه‌ها را در خود فراهم کرده‌اند که هر کدام به نوبه خود به راحتی پذیرای جمع کثیری از انواع زیستمدان شده است.

تعریف تالاب

کلمه تالاب از نظر لغوی معادل وتلند (wetland) به کار برده شده است؛ اما هنوز تعریف کامل و جامعی از آن انجام نگرفته است، اگرچه تمام تعریف‌ها مربوط به تالاب‌ها در یک موضوع دارای وجه اشتراک هستند و آن وجه اشتراک وجود آب و اشباع خاک است.

تالاب از دو کلمه «تال» و «آب» تشکیل شده است؛ کلمه تال لغتی هندی بوده و به معنی آبگیر است.

اولین تعریف نسبتاً کامل تالاب در کنوانسیون رامسر پدید آمد که این تعریف به شرح زیر است:

تالاب به مناطقی مردابی، آب مانده، اراضی سیاه آب باتلاقی، برکه‌های مصنوعی یا طبیعی که به طور دائم یا موقت دارای آب مانده، جاری، تازه، لب شور بوده و یا به آب‌های دریاها به شرطی که هنگام جزر، ارتفاع آب بیشتر از شش متر نباشد اطلاق می‌گردد.

کمیسیون تالاب‌های کشور در سال ۶۲ برای تالاب‌ها تعریف کم و بیش کاملتری را نسبت به تعاریف قبلی بیان نمود که تا این لحظه به عنوان قابل قبول‌ترین تعریف تالاب ایران شناخته می‌شود:

تالاب ناحیه‌ای از مظاهر طبیعی خدادادی است که در روند پیدایش، خاک آن به وسیله آب‌های سطحی و زیرزمینی به صورت اشباع درآمده است و طی یک دوره کافی و شرایط عادی محیطی تشکیل شده و دارای توانی زیستی است. این مجموعه (اکوسیستم) دارای جوامعی از گیاهان و

عکاس: صبا شیخی بیگلرلو

می‌شود. برای حفظ و حراست از این اکوسیستم‌های طبیعی نیاز است نهایت تلاش صورت گیرد. تالاب‌ها را می‌توان از زیباترین مظاهر حیاتی در جهان نامید. محیط‌هایی که به طور حتم در ابتدا حیات را در خود پروراندند و با نهایت سماجت در مقابل انواع فشارهای ساخته دست انسان، مقاومت کردند تا همچنان حیات را در دامان خود حفظ کنند. اما باید بدانیم که اگر چه تالاب‌ها نخستین مکان‌هایی بوده‌اند که حیات را در خود پرورانده‌اند، چنین به نظر می‌رسد که در عین حال اولین مناطقی هم هستند که از حیات عاری می‌شوند. شکنندگی، پیچیدگی و ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی و ساختار اعجاب‌انگیز تالاب‌ها مناطقی را به وجود آورده‌اند که شناخت آن‌ها لازم است. زیرا به نظر می‌رسد که انسان، این مناطق بهشتی را با سرعتی مهارگسیخته از دست می‌دهد

تالاب‌ها یکی از بی‌نظیرترین، زیباترین، بکرترین و شگفت‌انگیزترین پدیده‌های طبیعی هستند که هر یک دارای جلوه‌های بسیار بدیع، جالب، ناشناخته و پررمز و رازی هستند. تالاب‌ها، مهم‌ترین، با ارزش‌ترین و پیچیده‌ترین اکوسیستم‌های روی زمین هستند و دلیل آن هم کارکردهای متنوعی است که هر یک منافع اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و علمی زیادی را در بر می‌گیرند و به عنوان یکی از بارزترین زیبایی‌های خلقت، مفیدترین و در عین حال بدبیارترین اکوسیستم‌های طبیعت به شمار می‌روند، این زیستگاه‌های حیاتی و متنوع از جمله نظام‌های حیات‌بخشی هستند که مطلقاً جایگزین ندارند؛ تنوع زیستی، ژنتیکی و تنوع گونه‌هایی که در تالاب زندگی می‌کنند از اهمیت بالایی برخوردار است و امروزه به عنوان یک منبع درآمد برای خانواده به خصوص در مناطق محروم محسوب

پیش‌گفتاری در مورد تالاب و ارزش‌های آن

حوریه صباغیان

دانشجو کارشناسی محیط‌زیست دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران

اهمیت تالابها:

- مناطقی هستند که به طور طبیعی دارای تولید بسیار زیاد می‌باشند.
- از نظر وضعیت آب فواید متعددی دارند.
- در کنترل سیلابها به طور طبیعی نقش موثری دارند.
- کیفیت آب را به جهت قدرت پالایش بسیار زیاد بهبود می‌بخشند.
- لایه‌های آب زیرزمینی را غنی می‌نمایند.
- جریان‌ات آب نهرها و رودخانه‌ها را تثبیت می‌نمایند.
- برای منابع آبرزی و حیات وحش زیستگاه مناسبی را به وجود می‌آورند.
- نقش آن‌ها در بالا بردن تولیدات کشاورزی و چوب‌های جنگلی انکار ناپذیر است.
- دارای امکانات تفرجگاهی، زمینه‌های علمی و منابع زیباشناختی و عام‌المنفعه‌ای می‌باشد.

ارزش تالابها:

- ارزش‌های تالابها از دو جنبه مورد بررسی است:
- (الف) کیفیت‌های ذاتی و بالقوه موجود در تالابها
- (ب) ارزش‌های اکولوژیک تالابها

کیفیت‌های ذاتی و بالقوه موجود در تالابها:

۱. تالابها به عنوان مناطق دست نخورده شناخته می‌شوند و براساس مطالعات بسیار زیادی که انجام گرفته معلوم گردیده که ارزش زیبایی یک تالاب نسبت به سایر عوارض طبیعی از درجه بالاتری برخوردار است.
۲. تالابهای بزرگتر به علت داشتن تنوع فراوان گیاهی و جانوری، علاوه بر داشتن زیبایی‌های مورد بحث به لحاظ تاثیر در اعتدال هوا دارای اهمیت ویژه می‌باشند.
۳. وجود فون و فلور ویژه در تالابها، علاوه بر جلوه‌های زیبایی که به آن‌ها می‌دهند از نظر اشکال مختلف زیستی که فراهم می‌کنند دارای اهمیت بسیار می‌باشند.
۴. تفرجگاه و محل آموزشی

ارزش‌های اکولوژیک تالابها

اثرات متقابل که بین رژیم آبی و وضعیت درونی تالاب از نظر پستی و بلندی کف آن، خاک اشباع شده و گیاهان شناور و زیرآبی وجود دارد، باعث کنترل فرآیندهای عام و یا خاص حاصل در تالابها می‌شود.

در واقع در این فرآیندها همان مفاهیم و مواردی هستند که ارزش‌های اکولوژیک تالابها را معنی‌دار می‌نمایند.

به عنوان مثال ریشه‌های گیاهی درون خاک، به خصوص در تالابهایی که در دشت‌های سیلابی قرار دارند، باعث تحکیم خاک و گیاهان تالابی گشته و از فرسایش در مناطق سیلابی و یا محیط‌زیست‌های ساحلی جلوگیری می‌نمایند.

تعدیل موضعی حرارت:

در مقایسه با زمین، آب به آهستگی سرد و گرم می‌شود؛ بنابراین تالابها که خود منابع آبدار می‌باشند، می‌توانند در تغییر درجه حرارت روزانه تعدیل نسبتاً زیادی را به وجود آورند. در نتیجه هر قدر عمق آب در تالابها کمتر باشد، از قدرت تعدیل به همان اندازه کاسته می‌شود. تالابها به علت تبخیری که از سطح آب آن‌ها و همچنین از گیاهان (تبخیر و تعرق) موجود در آن‌ها صورت می‌گیرد در روند بارندگی یک منطقه تاثیر به سزایی دارند. در مطالعه‌ای که بر روی ابرها در فلوریدای آمریکا صورت گرفت معلوم شده که دریاچه‌هایی با قطر بیشتر از یک مایل، تاثیر قابل توجهی بر روی ابرهای منطقه دارند.

نتیجه‌گیری:

با توجه به اهمیت و ارزش‌های تالابها اعم از تعدیل موضعی حرارت، کنترل سیلابها و ... می‌توان دریافت که باید از تالابها محافظت و حراست شود تا تعادل اکوسیستم و صد البته تعادل در زندگی بشر به هم نخورد.

1. Larsson, T. 1982. Restoration of lakes and other wetlands in Sweden. Swedish environmental board publication.
2. Smardon, R.C., visual – cultural values of wetlands, “wetland functions and values: The state of our understanding, P.E. Greeson, J.R. Clark, and J.E. Clark (eds.) (Minneapolis, Minn.: American water resources association, 1979)
3. Wetlands: Their use and regulation (Washington D.C.) 4. S. congress, office of technology assessment. OTA – O-206, March 1984.
4. Convention on Wetlands of International Importance, especially as waterfowl habitat

۵. منصوری، جمشید و خراسانی، نعمت‌الله. ۱۳۶۴، تالابها و ارزش‌ها و اهمیت‌های آن برای انسان، مجله محیط‌شناسی، سال دوازدهم، شماره ۱۳

۶. روزنامه اطلاعات، مورخ ۱۳ آذر ۱۳۹۲